

Adabiyot, madaniyat yashasa — millat yashaydi

О‘zbekiston adabiyoti va san’ati

1956-yil 4-yanvardan chiqsa boshlagan

ADABIY-BADIU, MA’NAVIY-MA’RIFIY, IJTIMOIY GAZETA

2021-yil 4-iyun / № 23 (4630)

ТАРИХИ ВА ТАҚДИРИ МУШТАРАК ХАЛҚЛАР

ёхуд Ўзбекистон ва Тожикистон ҳамкорлик алоқаларининг оҳанрабоси ҳақида

Кўп асрлик тарих гувоҳ, ўзбек ва тожик халқлари Марказий Осиёнинг жаниатмонанд ҳудудида ёнма-ён яшаб, бир дарёдан сув ичиб, шу ўлкани обод қилиб, маданият ва санъатини ривожлантириб, дунё тамаддунига улкан ҳисса қўшиб келмоқда. Бу халқларнинг турмуш тарзи, урф-одатлари, маданияти муштараклиги ҳақида ўнлаб мисол келтириши мумкин.

Чунончи, Алишер Навоий билан Абдурахмон Жомий дўстлиги ўзбек ва тожик халқлари тарихидаги ёнг ёркян саҳифаларид. Бу матгабни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2018 йил 9-10 марта кунлари Тожикистонга тарихий ташрифи чогига икки буюк мутафаккир шоирнинг ибратомуз дўстлигига оид китобни Тожикистон Президенти Эмомали Раҳмонга тухфа килиш асносида алоҳида таъкидлаган эди. Бу лутф рамзий маънога эга. Чунки икки мутафаккир дўстлиги бир неча асрдирки, халқларимиз яқинлигига нур ва шукух бағишлад келмоқда.

Ҳазрат Жомий ўзининг “Лайи ва Мажнун” достонида Навоий ҳақида шундай олижаноб фикрларни баён этган:

Дўст агар дўстга пайвандлик килса,
Орзу-умид дараҳти унумдор бўлгай.
Умид ҳазинасининг қалити дўстдири,
Абдий яшнинг ҳуҳабарчиси дўстдири.
Мақсади умр эмасми, дўстлик,
Умр иҷраки нур эмасми, дўстлик.
Айникиса, бу боғи ошинодин,
Тингланеса агар наво вафодин.
Яъни у Навоий лутф эткай,
Синган дилу қалбни оутвтгай.

(Жонибек Қувноқ таржимаси.)

Ўз навбати Алишер Навоий “Насойим ул-муҳаббат”да шундай ёзди: “Шайхул-ислом мавлоно Нуридин Абдурахмон Жомий... Алар васифда хомати дол ва тил хомаси шикаста маколдур. Йиллар тақрир килса ва карнлар

таҳир суръати бирла битилса, улча ҳакки бор, васфларининг адo тоғомоги мутаассирдур, таърифларнинг баёнга келмоғи мутааззиз”.

Қардошлиқ, дўстликка садоқат, маънавият муштараклиги, поклик руҳияти икки буюк зотнинг деярли ҳар бир асаридан уфуриб туради. Уларнинг шарафиги Самарқанд ва Душанбе шахарларида қад ростлаган ҳайкаллар буюк дўстлик кудратининг тажассумидир.

Икки халқ адабиётининг дўстлиги, айникиса, зуллисонайнлик (икки тилда барбор ижод килиш) айнаналарида биз, аввало, элларимизнинг маънавияти муштараклигини хис этамиз. Шукурки, аждодлар айнанаси янги давру замонларда янгича аҳамият касб этиб келмоқда. Бу ҳакда якин тарихимиз хам сўзлайди. Тарих эса буюк муаллим. Шу тарикаFaфур Ғулом, Ойбек ва Садриддин Айнию Мирзо Турсынзодалар, Абдулло Орипову Эркин Воҳидов ва Лоик Шералиларнинг дўстона алоқаларига хам назар ташлаш мумкин.

►2

Бундан уч минг йиллар муқаддам бепоён Қорақум саҳроси ўртасида бир карвонбоши карвондагилар ҳаётини асрар қолиши учун бир қудуқ қаздирган. Қудуқ сувидан илк бор татиб қўрган ўйловчи “Ҳей воҳ!” (Қандай мазали!) деб юборган экан. Шу тариқа пайдо бўлган “Ҳей воҳ” – “Ҳевоқ”, яъни Хива одамзод учун илоҳий армугон — саҳро ичра бино бўлган најсөт қўргони сифатида дунёга юз тутган.

Янгиланаётган Ўзбекистон: ХОРАЗМДА ЮЗ ОЧГАН МЎҶИЗАЛАР

Маълумки, азал-азалдан хоразмилар конида бўлган буюк илму маърифат, салоҳият ва иқтидор сабаб, Хива хонлари хонлик пойтахтини накшинор гумбазлар, бекиёс обидалар, жилвақор минорлар билан зиннатланган яхлит бир жавоҳирга айлантиришган. Менинг хиком эса, кўхна ва навқирон юртнинг яқин ўтмишидан, Хоразм тарихининг энди ёзилажак энг янги, энг оҳори саҳифаларидан бир лавҳа, холос.

Биласиз, Хива очик осмон остида музей шаҳар хисобланади. Шаҳар халқи ўз бағрида не-не воеотларни пинхон тутган, тошу тупргонин ҳар

заррасида не-не улуғларнинг оёқ изи, хок-туробини асрарётган мўъжизавий Иchan қальбани аждодлар кўли билан бунёд этилган фурур тимсоли деб билади. Президентимизнинг кунда барбарку заминга, унинг инсоният тамаддунига бекиёс ҳисса қўшган буюк фарзандларига бўлган эҳтироми боис, бугунги кунда Дешон қалъа ҳам улкан бунёдкорлик майдонига айланган. Унга “Шарқ гавҳари” макоми берилиши билан музей шаҳарнинг 26 гектар худудини камраб олган Иchan қальбанинг довруги янада ошиди. Бу кўхна Хоразмнинг мутлако янги солномаси очилаётганидан дарак.

2018 йил, тўртинчи декабр... Ўзбекистон темир йўлларининг “Тошкент – Хива” йўналишидаги пўлат изларидан гўё мамлакатнинг кон томирларидан инган янги руҳ, чексиз кувонч хоразмилар, хиваликлар юрагига оқиб кирди. Пойтахти азимдан биринчи рейс билан Хивага ташриф буорган бир юз эллидан зиёд таникли давлат ва жамоат арбоблари, маданият, санъат ва адабий намояндайлари юксак ҳурмат-эҳтиром билан кутиб олинди. Хива темир йўл вокзалининг очилиши нафакат янги Ўзбекистон тарихига, балки ҳар бир ватандошимизнинг юрагига улкан

ўзгаришлар ва бунёдкорликларнинг гултоғи бўлиб муҳрланди.

Хивада қад ростлаган Оғаҳий ижод мактаби ҳам миллий ва замонавий мемъорчilik uslubi ўзаро ўйғунлашган, теварак атроф билан бир бутун мемъорий ансамбл тусини олган. Бетакрор маскан фарзандларимиз икбалининг бўй-басти сингари узок-узоклардан ўққош кўзга ташлиниб туради. Ижод мактаби олдида Сизни буюк бобоқалонимиз Оғаҳий хаэрларининг китоб ва раққлаётган ҳайкаларини олади.

►2

ЮШМА ТАДБИРЛАРИ

БЕТАКРОР ДАМЛАР ШУКУХИ

1 июнь – Халқаро болаларни химоя килиш куни муносабати билан Ўзбекистон Ёзувчilar уюшмаси томонидан Ал-Ҳаким ат-Термизийномидаги 1-соний Сурхондарё вилоят ёш физик-математиклар мактаб-интернатида байрам тадбири ташкил этилди.

Тадбирида иштирок этган Ўзбекистон Ёзувчilar уюшмаси раиси, Халқ шоири Сироқиддин Сайид ўкувчиларни байрам билан табриклиб, самимиy мулокотда бўлиб, ўз шеърларидан намуналар ўқиди. Мактаб кутубхонасига уюшма тавсияси билан чоп этилган юзтacha сара бадий адабиётлар совға килинди. Мактаб боғига Термиз иқлимига мос қўччлар этилди.

Шунингдек, “Термиз марвариди” дам олиш сиҳатоҳида ҳам ижод учрашув бўлиб ўтди. Учрашувга файз киритган адабиёт ҳакидаги гўзал мусоҳабалар ва мушоирига унтилмас таассурот қолди.

Самарқанд шаҳрида “Самарқандга мактублар”, “Дарёдан катра”, “Ватан яғонадир”, “Қирқ йигит киссанаси”, “Қизилқум маликалари” каби ўттиздан зиёд шеърий тўпламлари билан китобхонлар қалбидан жой олган таникли шоира, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, “Мехнат шуҳрати” ордени ва “Шуҳрат” медали соҳиби Хосият Бобомуродовна таваллудининг 70 йиллигига багишиланган тадбир бўлиб ўтди.

Ёзувчilar уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Нодир Жонузок шоирани таваллуд айёми билан табриклиди. Фармон Тошев, Шариф

Салимова, Шаҳодат Исахонова сингари таникли ижодкорлар шоирани куттуг ёши билан кутлар экан, ўз адабиёти ва унга кўштумир бўлган шоирларни улуғлаган юртнинг бундай тантаналарига факат хавас килиш мумкинлигини таъкидлаши. Хосият Бобомуродовнинг вилюят ҳокимлиги ҳомийлигига янги нашрдан чиккан икки жилдик сайланмаси тақдимоти тадбирга ўзгача руҳ багишилади.

Ўзбекистон Ёзувчilar уюшмаси Республика ёш ижодкорларининг анъанавий Зомин семинарининг Тошкент шаҳар миңтакавий саралаш боскичи бўлиб ўтди. Тадбир аввалида ўтган йили онлайн тарзда ўтказилган семинарда иштирок этган ёш ижодкорларга сертификат ва эсадлик совғалари топширилди.

Бу йилги семинар иштирокчилирнинг ижодий ишлари ҳакамлар хайъати томонидан сараланди. Ижодкорлардан Хуршид Дўстмуҳаммад, Ҳабиб Абдуназар, Зебо Мирзо, Ориф Тўхташ ва Мухиддин Абдусамад ёш қаламашларга маҳорат сирларидан саборишида.

Назм, наср, бадий публицистика, бадий таржими ва драматургия йўналишлари бўйича голиб деб топилган ёшлар Ўриклисойда ўтказилган Зомин семинарининг Республика боскичидан иштирок этиш хукукини кўлга киритдилар. Шу билан бу йилги Республика ёш ижодкорлари анъанавий Зомин семинарининг миңтакавий саралаш боскичи якунига етди.

ШАЗИЗОВ

ТАРИХИ ВА ТАҚДИРИ МУШТАРАК ҲАЛҚЛАР

ёхуд Ўзбекистон ва Тожикистон ҳамкорлик алоқаларининг оҳанрабоси ҳақида

Давоми, бошланиши 1-саҳифада

Атоказ адабийиз, Ўзбекистон ҳалқ ёзувчи сиҳи Хамид Гулом тақдир тақосози ила оғир йилларда (1938 — 1939-йиллар) Душанбеда яшаб, ҳаётни ва ижод йўлдини ҳар бир лаҳзасида дўстликнинг кучини хис килган ва бу бебоҳо неъматни ўз асарларди тараним этган. 1938 йилда Тожикистон Ўзувчилар уюшмасида ўзбек адабиётни ўзбаси ташкил этиши жараёнини ўз кўзи билан кузатган X.Гулом “Ваффонинг узун йўли” кужжатли кисасида уюшма раиси Мирзо Турсунзода йигилишини олиб борганини эслаб, шундан ёзган: “Дўстони азиз! — деб тозик тилида сўз бошлаган Турсунзода дархол ўзбек тилига ўтди. — Азиз дўстлар! Мен Тошкентда Тожик педагогика институтida таҳсил кўрганиман, Ғафур Гулом, Ойбек, Ҳамид Олимжонлар билан кўп мулокотда бўлганман. Ғафур ака: “Ўзбек билан тозик бир онанинг корнидан талашиб тушган”, дейдилар. Дарҳакиат, бизлар — бир ҳалқнинг фарзандлари, бир Ватаннинг жигарбандларидирмиз. Диляримиз каби, ерларимиз ҳам тулаш. Бир дарёдан сув ичамиз...”.

Ўзбекистоннинг окли рахбари, атоказ адаб Шароф Рашидов ҳам Мирзо Турсунзода билан учрашувлари бир умр эсада коларни бўлганини, унинг ўзбек ва тозик ҳалқларни ўргасидаги дўстлик ришталарини мустаҳкамлаша улкан хисса кўшганини таъкидид: “...у нафакат тозикларнинг Мирзоси, балки бизнинг — ўзбекларнинг Мирзоси ҳам”, дейди. Иккى йил олдин ўзбекистон Ўзувчилар уюшмасида Мирзо Турсунзода таваллудининг 108 йиллиги кенг нишонланди. Жорий йил эса адабининг 110 йиллиги юртимизда ҳам шукухли тадбирлар билан кайд этилади.

Айнан шундай дўстона муносабатлар ва ижодий ҳамкорликнинг ёрқин намуналарини кино, театр, мусика соҳасида ҳам якъол кўриш мумкин. Ўтган асрнинг 30-йиллари бошида ҳам “Ўзбекфильм”, ҳам “Тожикфильм” студиялари шаклланishiга Комил Ёрматов бош-кош бўлган, кейинчалик эса ўнлаб тозик актёrlари Тошкентдаги олий ўқути юртларида таҳсил олиб, иккى республика фильмларида ажойиб ролларни муҳисларига тақдим этган.

Биргина “Майсаннинг иши”ни олайлик. Фильмда Тожикистон ҳалқ артистлари Сайрам Исоеva ва Ато Мухаммаджонов асосий ролларни ўйнаган. “Келинлар кўзғолони”, “Тобутдан товуш” каби асарлар эса Тожикистон театрлари репертуаридан мустаҳкам жой олган эди. Бугун катта шуҳрат козонган тозик актёри, Ҳалқ артисти Ҳошим Гадеев ҳам илк ролларидан бирини “Ўзбекфильм”нинг “Улугбек юлдуз” фильмида ўйнаган. Ёки “Тожикфильм”нинг “Минархарлик очви” кўп серияли саргузаштирилган ўйнаган Наби Рахимов, Ёдгор Сайдиев, Ражаб Адашев, Шуҳрат Эргашев, Иноғом Одилов, Абдурайим Абдуваҳобов каби кариб ўн нафарга якни ўзбек актёrlари иштирок этганлар. Мазкур фильмда асосий роллардан бирини (кўроши Тогай) гавзалантирган Ўзбекистон ҳалқ артисти Ёдгор Сайдиев интервюларидан бирида фильмни суратга олиш жараёнида иштирок этиши учун иккى йил давомида 68 марта Тошкентдан Душанбе шахрига самолётда учиб бориб кайтиб келганини эслаб.

Биз мансуб бўлган 70-йиллар авлоди шоирлари орасида Йўлдош Эшбекнинг алоҳида ўрни бор. Матъумки, етмишини йиллар совет давлати нисбатан сокин, ошкор қатагонларсиз тинч даврни бошидан кечирад, бежиз бу йиллар “турғунлик даври” деб атамалаганди. Лекин у мустабидлигидан воз кечмаган, адабиётдан, шеъриятдан ўзини маҳд этишин талаб қилас, шундай қылган ижодкорларнигина бошини силар, унвон ва турли сийловлар билан мукофотларди. Назоимда, бу борада жуда қаттий бўлиши, шоирдан даврга муҳолифатда бўлишини талаб қилиши ҳам унча инсофдан эмас, шекилли. Лекин даврга, унинг шиор ва чакириқларига бефарқ камдан-кам ижодкорлар бўлар эканки, шулардан бири, шубҳасиз Йўлдош Эшбекдир.

“XXI АСРГА РАҲМАТ!”

Ёхуд шоир Йўлдош Эшбек хақида сўз

У шундай бир муҳташам шеърий боғ яратдик, бу боғнинг бутун бир нафосатини, сир-синоатини туйкусадан англлаш, баҳо бериш хамда унга муносиб талкинларни юзага чиқариши жуда кийин. Мазкур боғнинг ичига кириб, ундаги барча дарахт ва гулларга маҳлиб бўлиш, балки унча кийин иш месадир, лекин дарахтлар салобати ва гўзаллиги, хар бир гулларни фикат ўзиганига хос ифорини туиши, хис килиш учун мунаккидлик салоҳиятидан ташкири вактнинг донишмандона масофаси вақти керак шекили.

Шоир якинда “Маданият ва маърифат” каналида “Мен билган хакиқатлар” руқнидаги чикишида теран маънодор бир гапни айтди: “XX аср мени тан олмади, номардларни тан олмади. Лекин XXI асрга раҳмат!” Бу гап шоир ўзи кўзда тутган маънодан-да чуқурроқ. XX асрнинг 70 – 80-йилларида хам Йўлдош Эшбек машҳур шоир эди, шеър ўқиганида олқишилар янграрди. Ўша йиллари у пайдо машҳур “Гулистан” журналида шоирнинг “Бахтиёрилар қўшиғи” деган шеъри чоп этилган, бунгача хам бу шеър халқ орасида машҳур бўлиб кетган эди. Эшитилар шу шеърни кайта-кайта ўқишини сўрашар, талаб килишар, шоир хам койилмаком қилиб ўкир, ўқиган сари ўзи хам ундаги сўзлар оқимида эркин сузар, кулич отар эди гўё. Шоирнинг фикри кандай билмадим, мен хозиргача хам ушбу шеърни Йўлдош Эшбек шеъриятининг чўккиси, деб билмади. Ҳар калай, ижодида бошни чўккилар кўплаб бўлса-да.

Шунинг учун Йўлдош XX асрдан унча хафа бўлмаса хам бўлади, албатта. Лекин шоир шу гапни айтган экан, бунга катор асослари бўлиши керак. Менингча, у ижодий тақомил сари кўтаришлар экан, шеърхон хам, адабиётшунослар хам у кўзлаётган сарҳадларни унча кўрмаган, Йўлдош Эшбекнинг ўзгарган шеъриятини чуқур англаб олмаган бўлиши мумкин. Янги поэтика янгича ёндашув ва ўзича талкинларни талаб қилилади, бунинг учун вакт ва шароит етилиши лозим. XXI асрда шундай вазият туғиши, шекили. Унинг ижоди халқаро майдонда хам тан олина бошланди. 2015 йилда Анкарадаги “Eysem” наширияти унинг “Mengu mesafe” (“Мангу мософа”) китобини турк тилида нашр этди. Шеърлари дунёнинг ётироғи этилган энг кучли 500 шоири ўрин олган “Top 500 poets – Poet Hunter” энциклопедиясида инглиз тилида ёзолн қилинди. Ўзимизда хам унинг шеърий тўпламлари ва таржималари чоп килинган. Шоир 1998 йилда “Шуҳрат” медали билан тақдирланган.

Ўтган ҳафтанинг 26 — 30 май кунлари Ўзбекистон театрларининг “Сени кўйлаймиз, замондош!” VI республика онлайн фестивали бўлиб ўтди. Анжуманда тўқизита давлат театри муҳлислар эътиборига турли мавзудаги спектакларини ҳавола этди. Спектакларни санъатшунослик фанлари доктори, профессор Жўра Маҳмудов раислигида нуфузли ҳакамлар ҳайъати баҳолад борди. Фестивали доирасида бўлиб ўтган “Замондош образининг саҳнавий талқини масалалари” деб номланган илмий-амалий конференцияда бугунги кун драматургияси ва мавжуд муаммолар, театрларда режиссура, актёrlик ижроси каби масалалар муҳокама қилинди.

Кўрик-фестиваль голибларини тақдирлаши маросими Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлигидаги бўлиб ўтди.

Дилфуза РАҲМАТУЛЛАЕВА,
санъатшунослик фанлари доктори,
профессор

ЗАМОНОВИЙ АСАРЛАРГА ЭҲТИЁЖ КАТТА

— Бугунги ўзбек драматургиясидан қўнглигиниз тўлдадими? Тўлмаса, буннинг сабаблари нимада, деб ўйлайсиз?

Мавжуд камчиликларни бартараф этиш борасида қандай таклифларнинг бор?

— Драматургия энг қадимий санъат турларидан бирни сифатида том мавжуда театрининг холатини белгилайди. Сўнгти ийларда янги техник воситалар театрдаги сифат ўзгаришиларига бирмунча тасир кўрсатдиги, бу санъат минг ийлар нари-беришида яшаб келаётганинг сабабларидан бирни ҳам шуд. Драматургиянинг холати барча даврларда жамиятнинг илғор фикриларни кишиларини ўйлантириб

ков, Усмон Азим, Эркин Аъзам, Ҳайитмат Расул каторига Нурулло Аббосхон, Кўчкор Норқобил сингари драматурглар кўшилаётгани эътироғи лойик. Усмон Азимнинг асарлари Миллий академик театрининг мустакиллик ийлар репертуарида муайян боскич вазифасини бажаргани кўпчиликнинг ёдида. Айни пайтда адабиининг янги — сохибкор Амир Темур хакидаги “Адолат фасли” асари кизиқни билан ўқилади. Сохибкорон хакидаги дастлабки асарларда Амир Темур билан боғлиқ барча маълумотларни киришига харакат килингани бос уларнинг бадиий хусусиятидан кўра, маърифий аҳамияти катта бўлди. Фактлар кўплигидан саралашда муаммолар кўзга ташланди. Натижада бу сиймого хос фазилат ва хислатлар хакида бир асарда тўла-тўқис гапириш имконияти йўқлиги ойдинлашди. Шу мавжуда Усмон Азимнинг “Адолат фасли” асарида буюк аждодимизга хос барча инсоний хислат ва фазилатлар ортиқча дадабасиз тилга олинган. Ушбу асар Миллий академик театрнинг 2020 йилги репертуарига киритилганди, бироқ пандемия сабаби саҳнага олиб чиқилганий ўй.

Хоразм театрида Қилич Абдунабев асари асосида санъалаштирилган “Жайхон қўшиғи” мусулмон оламининг энг забардаст мутасавиуф донишмандларидан бирни Нажмиддин Кубро хакида. Муаллиф мавжуд манбаларга асосланиб аллома ҳаётининг сўнгти бир неча кунини асари саҳифаларида жонлантиришини ният килган, асосан, тарихий манбаларда келтирилган фактларга таянган, шунингдек, ижодий фантазиясидан ҳам фойдаланган. Натижада, ўзига хос воқеа-ходисалар жонланган роман-драма дунёга келган.

Кейинги ийларда драматург Нурулло Аббосхоннинг бир неча асари республикамиз театрларida санъалаштирилди. Миллий театра бу йил саҳна юзини эса, бармоқ билан санаарли. Бутун тақрибали драматургларимиз Шароф Бошибе-

биладиган, ҳалол меҳнати билан одамлар корига ярганидан мамнун ҳаёт кечириб юргон хокисор, самимий шифор аёл ва унинг дўстлари хакида. Вокеалар жараёнида ҳаётимиздаги айrim иллатлар кутига остига олиниади. Шуниси эътиборлики, Нурило Аббосхон санъатни яхши хис килиди, у билан ишлаш режиссёrlар учун хам кийин эмас.

Театрлар репертуарида даврнинг энг долзарб муаммоларни кўтариб чиқкан асарларга талаబ барча даврларда катта бўлган. Бутун республикада фаолият кўрсатадиган театрлар репертуари кўздан кечирилса, аксар театрлар ийлар давомида режалаштирилган тўрт асарнинг факат биттасигина замонавий мавзудан экани, балъзи театрлар режасида замонавий мавзуда бирорта ҳам асар йўклиги кузатилиди. Замонавий мавзуга эътиборнинг сусаётганига сабаб нима, деб ўйлаб коласан... Шунингдек, болалар драматургияси барча даврларда алоҳида эътибор талаబ эта-диган долзарб масаладир. Айни пайтда драматургияда талаబ дараражасидаги асарлар яратилмаётганин кўзга ташланмоқда. Аксар ҳолатларда бу борадаги ютуклар мавжуд мумтоз меросимиз асосида санъалаштирилган асарларга тегисли экани, драматургия хаётйлик борасида ҳамон оқсаёттани кишини ўйлантиради. Нафакат катталар учун, шу билан бирга, бутунглигда дунёда яшаб, техника ва технологиялардан фаол фойдаланаётган ёшлигарнинг муносиб замонавий асарларга бўлган эҳтиёжи ҳали қондирилмаганини ҳам таъкидлаши жоиз.

Афсуски, ижодкорни етишириш масаласи ҳам кийин кечяпти. Тўрти, санъат институти соҳанинг кадрлар билан таъминлаш максадида харакат киляпти. Азалдан маълумки, адабий турлар орасида энг мураккаби — драматургияга калами чархланган ижодкор кириб келган! Бироқ бизда бу холат ҳозир бошқача кечмоқда. Соҳани ривожлантириш бўйича тақиғифлар маъкуб кўрдик: ҳар бир театрнинг ўз драматургияси бўлсин, зеро, асар санъалаштириш жараёнида, санъаткорлар хамкорлигига пишиб етилади; мавзулар бўйича танловлар эклон килиб бориш, маҳсус буюртмалар асосида, театрлар актёrlарининг иктидоридан келиб чиқкан холда асарлар ёзиш зарур.

“Ҳар йил бир келадиган баҳор севинчи яна қўнгилларни қўтиқлаи бошлади. Яна табиатнинг дилдираган танларига илиқ қон югурди...”

Толларнинг кўм-кўк сочопуклари қизларнинг майдо ўрилган кокилларидай селкиллаб тушишоқча бошлади. Муз тагида лойқаланиб оққан сувларнинг гамли юзлари кулди, ўзлари ҳорген-ҳорген оқсалар-да, бўшалган қул сингари эркинлик нашъасини кемира-кемира итгари босадилар...”. Чўлтоннинг “Кечава кундуз” романидан келтирилган ушибу парча бир қарашда ўқувчи қалбига баҳор нафасини олиб кирса, яна бир қарашда адаб қалбига тўлгонаётган эркнинг куртак мисоли ниши уриши, ёргу оламга юз буришига интилишини акс эттиради.

Романдаги Раззок сўфи, Курвонби, Эшон бобо, мингбоши, Мирёбуба ва Зеби образлари орқали тасвирланган мудрок замондошларини Чўлпон маърифатга, уйғоклика чорлайди. Адаб нафақат мазкур романида, балки бушка асарларида ҳам халкнинг, айниқса, хотин-қизларнинг саводсизлигини кatta фожеа, дейди. Мустамлакачилар Зебини сийеси жинонгича чикаради. Ўзининг айбесиз эканлигини билган Зеби суд залидан чиққач, ўйига қандай етиб олиш ҳакида ўйлаб ўтиради. Айни дамда ҳукмни эшигтан қаҳрамонимиз қарах бўлиб колади. Маъсума, содда ҳамда бегуноҳ Зеби образи орқали Чўлпон жаҳолат туфайли замоннинг турли зарбаларига учраган, энг ачинарлиси, буни тақдир, деб билган хотин-қизларимизнинг аянчли ҳаётини ёритиб беради.

20-йилларнинг ўрталаридан бошлаб аёллар эраклар билан тенг хукукли бўлишлари

келган. Айниқса, бугунги кунда ушбу адабий турнинг оқсаёттани ҳакида кўп гапирилди. Сўнгти даврда ижодкорга кенг имкониятлар очилиб, ижод эркинлиги учун шароит яратилганда бундай холатнинг сабаби нимада, деган савол туғилиши табиий.

Тўғри, мустакилликнинг дастлабки йилларидан айrim тақирибали драматурглар соҳадан четлашди. Иктиносидий танглик драматургия ривожига озми-кўми тасир кўрсатди. Бироқ бугунги кунда пъесанинг давлат нархи ошиб, театрлар постановкалари учун имкониятлар кенгайтганда ҳам бу савол долзарблигини ўйқотмаяти. Ўтган йили театрлар репертуарига назар солинса, миллий драматургия тарихидаги нодир асарлар, чет энг драматургияси на-муналарига кенг ўрин берилгани кўрнина-ди, замонавий драматургия намуналари эса, бармоқ билан санаарли. Бутун тақрибали драматургларимиз Шароф Бошибе-

рияти ё ўша кезлардаёт отиб ташланган ёхуд олис ва совук ўлкаларга сургун килинган.

“Жаҳон адабиети” журналининг 2010 йил 10-сонида қозокчадан Мехмонкул Исломкулов таржимаси билан чоп этилган қозоқ адиби Эсонгали Равшановнинг «Чўлпон» номли маколосида адиб ижодига кўйидагича баҳо берилган: “Ҳамалнинг от қулоги кўринмас кўройдин тунларида сафарга қўзсанисиз? Ана шунда олис-олисларда,

Юртимизда барча санъат турлари қатори рақс санъатига ҳам катта эътибор қаратилмоқда. Бу санъат вакилларининг ижодий ютуқлари, фидоий меҳнатлари мухлислар ва мутахассислар, давлатимиз томонидан мунтазам эътироф этиб келинмоқда. Истеъодди рақкоса, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Феруза Озодова ўзбек рақс санъатининг фидойларидан бири.

“МУНОЖОТ”ДАН “СОҒИНЧ”ГАЧА

Ф.Озодова 1993 йили Тошкент давлат миллий рақс ва хореография олий мактабига кадам кўйганидан бошлаб келажакда профессионал санъаткор бўлиб етишин йўлида изланишга кириди. Тинимиз мөнхат, рақс санъатига меҳр-муҳаббат кўп ўтмай ўз са-марасини кўрсатди. 1997 йили Мукаррама Тургунбоева номидаги илк кўрик-танловда устозлари Насиба Мадраҳимова ва Дамира Сагировалар билан биргалиқда тайёрланган “Муножот” рақси унга ютуқ келтириди. Хореография олий мактабини тамомланган Феруза “Ўзбекистон” ашула ва рақс ансамблида балет артисти сифатида иш фанлигига бослади. Устози, Ўзбекистон халк артисти Кодир Мўминов шогирди ҳакида фаҳр билан шундай деди:

— Ферузани илк бор Мукаррама Тургунбоева номидаги кўрик-танловда кўргандим. Ўшанда таниклик раккоса Дилафрўз Жабборова билан биргалиқда Ферузани ансамблинига олиб келиш харакатига тушдик. Ниҳоят, Ферузонан ансамблга келишга розилик берди. У учун санъалаштирилган биринчи раксизиз Ўзбекистон халк артисти Зулайхо Бойхоновнинг “Гар соғинсам” номли ашуласига бўлди. Ушбу раксни Феруза илк бор Жиззах вилоятida бўлиб ўтган тадбирда намойиш этган. Мен бу раккосани илхом парисига қиёслайман. Чунки ҳар са-фар унинг учун ракс санъалаштири-сам раксларимда ижод булогим кайнаб турди. Унинг ижросини кўрган ҳамкасларим: “Феруза учун бекиси ҳаракатларни кандай топасиз?” деб сўрашарди. Аслида Феруза учун ҳам оддий ҳаракатлар кўйиларди. Бироқ у иsteъоддила ва маҳоратли бўлгани сабаб, ҳаракат-

ларни ўзгача бир гўзал талкинда ижро этади. Ноёб иsteъоддога эга бўлган бу раккоса учун жуда кўп ракслар санъалаштирилди. Шулардан бири “Дутор” рақси. Аммо охирги 10 йил мобайнида яккахон раккосаларга талааб камлиги учун

ушбу раксимиз санъа юзини кўрмади. Мен Ферузани ҳамиши Дилафрўз Жабборовага тақкослардим. 2006 йили Шанхай ташкилотининг беш йиллигига бағишидан кatta маданий тадбир дастурда Ўзбекистондан ҳам тўртта яккахон рақс намойиш этилди. Шулар орасида Мукаррама Тургунбоева санъа-

абдулхамид Чўлпон та-факуридаги эврилиш шо-ирининг XX аср бошларидан яратган поэтик образларидан ҳам кўзга ташланади. Шоир инсон руҳиҳини мўйка-лам соҳиби каби ҳар бир ранги ўрнили ишлатган холда тасвирлайди. Чўл-поннинг “ошиғ” эркнинг, мустакилликнинг ишқида ёнади, “ракиб” мустамла-качилик, истибод, дўсти — кўнгил. Унинг образлари ижтимоий ҳаёт талаблари ва мавжуд зиддиятлар билан елкадош.

Кенг далада қийик ўйнап, Қийик қўзин ўигит ўйлар, Қийик қўзи ўнгил тортар, Ошиқ қўрса дарди ортар.

Қаҳратон кишининг аёзли кунларидан минг бир машакқат билан чиқиб, ям-яшил кенг водийларга бориб қолган ва қувончдан ўйноклаётган қийик — эрк. Йигит, яъни ошиқ шоирнинг ўзи. У эркка бокканида кўз-

томонидан ҳалқка берилган ёлғон въйдаларидир. Ачинарлиси эса, оппок кўпиклар оқлиги ва чиройлилиги билан инсонларни ишонтириб ўзиганинг ўтганни. Зоро, бу бетакор раккосанинг “Муножот”дан “Соғинч”гача босиб ўтган, факат ўзиганинг хос ўйли шундан далолат берилб туради. Чўлпон жисман киска умр кўрди, аммо унинг истаклари шеърлари, роман ва хикоялари, публицистик асарлари орқали йиллар давонини ошиб каблардан кабларга кўчди. Учинчи Ренессанс даврида юрт тараккиётни билими, соғлом жамият яратишда сабитқада була оладиган ўшлар тарбияси билан чамбарчас боғлигига янада кучлирек эътибор қаратилаётган бир пайтда Чўлпон ва бушка маърифатпарвар жадид боболаримиздан ватанни севинчи, мустакилликни ардакланиш ўрганишимиз фарз. Билим олиши, тафаккурни кенгайтириши номида зарурлиги: “Адабиёт чин маънуси илиа ўлган, сўнган, ўчган, ярадор кўнгилга руҳ бермак учун, факат вужудимизга эмас, конларимизга кадар сингишган кора балчиларни тозалайдирон, ўтқур юрак кирларини ювадурғон тоза маърифат суви, хирадашган ойналаримизни ёруғ ва равшан киладирон, чанг ва тупролар ўтлган кўзларимизни артиб тозалайдирон була оладиган ўшларни ўзиганинг ўтиб керакидир. Айни кунда Чўлпон ва бушка маърифатпарвар аждодларимиз ижодини ўшларга чукурор ўргатишимиш

МАДАНИЙ ТУРИЗМ – ЭРОН ВА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚЛАРИ ДЎСТИГИ, ЯКДИЛИГИ ВА ФАРОВОНИЛИГИ МАҚСАДИДАГИ ОҚИЛОНА СТРАТЕГИЯ

Жон ва ақлни яратган Зот номи билан бошлайман.

Маданий туризм бир мамлакат халқининг турмуши тарзи, урфодатлари, меъморчилиги, тарихи, маданияти ва цивилизацияси билан танишини мақсадидаги саёҳат бўлиб, бундан эса халқлари ўртасидаги алоқалар, дўстлик ва яқдилликни мустаҳкамлаши ҳамда ушибу халқларнинг иктиносиди тараққиётни ва фаровонлигини ошириши кўзланади. Туризмнинг бу тури узоқ тарихга эга бўлиб, мазкур соҳа мутахассислари унинг келажасини порлоқ деб билишади.

Бутунжакон туризм ташкилоти маълумотлари ва статистикасига кўра, дунёдаги туризмнинг 37 фойзини айланади. Туризмнинг ушибу йўйниши хар ийли ўргача 15 фойз ўсишига эришимоқда.

Тарихий ва маданий муштаракликларга, муштарак урфодатлар, тарихий

Кирмон шаҳридаги қалъа

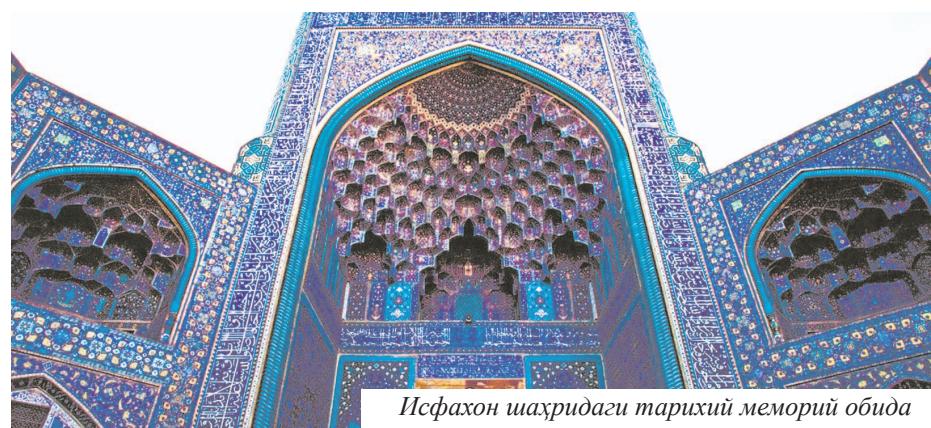
обидалар ва улуг тарихий шахсларга эга икки мамлакат – Эрон ва Ўзбекистон туримзининг ушибу турида улкан улушга эга бўлишлари мумкин.

Эрон ва Ўзбекистон ўртасидаги алоқалар тўғрисида сўз борганида шунчалик кўп маданий муштаракликлар ва ўхшашликларни кўрамизи, улар кўзга кўринмас кўприклар каби икки халқни бир-бирига боғлаб турди. Ўзбекистонга келган бирор-бир эронлик ёхуд Эронга борган бирор-бир ўзбекистонлик ўзинибегона юргадек тургандек хис килмайди. Бу икки мамлакат ўртасидаги тарихий боғликлидан далолат беради. Ўзбекистоннинг барча шахарлари зорида ўзбекистонлик маданий муштараклик обидалари бир-бирига ўхшаш ва якин. Масалан, Самарканнадаги Регистон мажмусаси Исафаходаги гўзал ва хайратни Накши Жаҳонга ўхшаш кетса, Язд ва Хива шахарларининг тарихий ёдгорликлари кўп жиҳатдан бир-бирига якин.

Эрондан ташкарида, хусусан, Осиё китъасида жойлашган шахарлар орасида Язд шахрига энг кўп ўхшайдиган шахар Хива шаҳридир. Хива ва Язд шахарлари бир-бирига жудаям ўхшадиган шахарларидаги тарихий обидалари саёҳат учун мухим озукади. Бир пайтинг ўзида тўрт фасл хукмонр бўладиган Эрон замини ўзининг ўрмонлар билан копланган серемгир шимоли, тропик ўрмонлар, маржон ороллари ва Форс кўлтигининг мовий сувлари билан машҳур бўлган жануби, кўкка бўй чўзган тоғларга тўла корли ва совук гарби, кенг дашлар ва хосилдор ерларга тўла водийлардан иборат иссанг об-ҳаволи шарки ҳамда кумтепаларга эга жазира маънанинг чўлдан иборат маркази хар канандай кизикиш ва ўйналишдаги ўзбекистонлик саёҳа учун ҳам ўта жозибали ва кизикдир.

Темурйлар даври меъморчилик санъати намуналарини Хуросон диёри, жумладин, унинг Машҳад, Нишонур, Сабзавор, Сароҳ, Кошмар ва Турбати Жом каби шахарларидаги ўша даврлардан сакланиб қолган тарихий обидалар орасида кўплаб учратиш мумкин. Улар ўзбекистонлик саёҳлар учун кизик ва жозибали бўла олади. Машҳаддаги Разавий ҳарами, Гавхаршодбегим масжиди, Нодиршоҳ макбараси, Тусдаги буюк шиор Фирдавсий макбараси, Темурйлар даврига онд кўплаб экспонатлар сакланадиган Разавий музейи ушибу обидалар ва марказлардан айримлагина, холос.

Хуросоннинг энг кадими, гўзал ва ям-яшил шахарларидан бири бўлиб, у шахар атрофидан калб олинидан гавхар ва феруза каби кимматбахо ва шифобахш тошларнинг шуҳрати жаҳонга ёйилган. Ушибу

Исафаҳон шаҳридаги тарихий меморий обида

шахардаги Хайём Нишонурий, Аттор Нишонурий, Фазл ибн Шозон ва Муслим Нишонурийларнинг маҳобати мақбаралари, жоме масжиди, кўхна музей ва карвонсаҳар ҳар бир сайёҳнинг хотириасида муҳрланинг коладиган жозига эгадир.

Буҳоро шаҳрида тугилиб ўғсан буюк олим, табиб ва файласуф Эроннинг Ҳамадон шаҳрида абадий ором топган. Гўзал Шероз шаҳрини томоша килиш, у ердаги Саъдий Шерозий ва Ҳофиз Шерозийнинг мақбараларини зиёрат айлаш ҳамда ушибу икки буюк шиор ва мутафаккирнинг юқсан даражали шеъларни ва қарашлари билан танишиши ҳар бир сайёҳ учун доимий ва унтулима совга бўлиб колгай.

Икки мамлакатнинг кўплаб шахарларидаги қадими меморијаларни обидалари бир-бирига ўхшаш ва якин. Масалан, Самарканнадаги Регистон мажмусаси Исафаходаги гўзал ва хайратни Накши Жаҳонга ўхшаш кетса, Язд ва Хива шахарларининг тарихий ёдгорликлари кўп жиҳатдан бир-бирига якин.

Эрондан ташкарида, хусусан, Осиё китъасида жойлашган шахарлар орасида Язд шахрига энг кўп ўхшайдиган шахар Хива шаҳридир. Хива ва Язд шахарлари бир-бирига жудаям ўхшадиган шахарларидаги тарихий обидалари саёҳат учун мухим озукади.

Бир пайтинг ўзида тўрт фасл хукмонр бўладиган Эрон замини ўзининг ўрмонлар билан копланган серемгир шимоли, тропик ўрмонлар, маржон ороллари ва Форс кўлтигининг мовий сувлари билан машҳур бўлган жануби, кўкка бўй чўзган тоғларга тўла корли ва совук гарби, кенг дашлар ва хосилдор ерларга тўла водийлардан иборат иссанг об-ҳаволи шарки ҳамда кумтепаларга эга жазира маънанинг чўлдан иборат маркази хар канандай кизикиш ва ўйналишдаги ўзбекистонлик саёҳа учун ҳам ўта жозибали ва кизикдир.

Темурйлар даври меъморчилик санъати намуналарини Хуросон диёри, жумладин, унинг Машҳад, Нишонур, Сабзавор, Сароҳ, Кошмар ва Турбати Жом каби шахарларидаги тарихий обидалар меморијаларни обидалари саёҳат учун мухим озукади.

Бир пайтинг ўзида тўрт фасл хукмонр бўладиган Эрон замини ўзининг ўрмонлар билан копланган серемгир шимоли, тропик ўрмонлар, маржон ороллари ва Форс кўлтигининг мовий сувлари билан машҳур бўлган жануби, кўкка бўй чўзган тоғларга тўла корли ва совук гарби, кенг дашлар ва хосилдор ерларга тўла водийлардан иборат иссанг об-ҳаволи шарки ҳамда кумтепаларга эга жазира маънанинг чўлдан иборат маркази хар канандай кизикиш ва ўйналишдаги ўзбекистонлик саёҳа учун ҳам ўта жозибали ва кизикдир.

Хиёна «Очиқ осмон остидаги музей» номини олган бўлса, бу номни Язд шахрига нисбатан ҳам кўллаш мумкин. Дарвоке, ҳар икки шаҳар муштарап бир маданий осмон остидаги музейлар бўлиб, буларнинг ҳар иккаласи ислом ва шарқ меморчилиги шох асрлари хисобланади.

Эроннинг турли шаҳарларидаги меморчилик услублари, турли-туман хунармандчилик махсусларни, заргарлик буюмлари, хилма-хил ва ўхшаний йўқ таомлар, куй-кўшиклар, миллӣ либослар, урфодатлар, удмурлар, меҳмондўстлик ва одамшавандалик ҳар бир сайёҳда катта кизикиш ўйғотади.

Икки мамлакатнинг кўплаб шахарларидаги қадими меморијаларни обидалари бир-бирига ўхшаш ва якин. Масалан, Самарканнадаги Регистон мажмусаси Исафаходаги гўзал ва хайратни Накши Жаҳонга ўхшаш кетса, Язд ва Хива шахарларининг тарихий ёдгорликлари кўп жиҳатдан бир-бирига якин.

Эрондан ташкарида, хусусан, Осиё китъасида жойлашган шахарлар орасида Язд шахрига энг кўп ўхшайдиган шахар Хива шаҳридир. Хива ва Язд шахарлари бир-бирига жудаям ўхшадиган шахарларидаги тарихий обидалари саёҳат учун мухим озукади.

Бир пайтинг ўзида тўрт фасл хукмонр бўладиган Эрон замини ўзининг ўрмонлар билан копланган серемгир шимоли, тропик ўрмонлар, маржон ороллари ва Форс кўлтигининг мовий сувлари билан машҳур бўлган жануби, кўкка бўй чўзган тоғларга тўла корли ва совук гарби, кенг дашлар ва хосилдор ерларга тўла водийлардан иборат иссанг об-ҳаволи шарки ҳамда кумтепаларга эга жазира маънанинг чўлдан иборат маркази хар канандай кизикиш ва ўйналишдаги ўзбекистонлик саёҳа учун ҳам ўта жозибали ва кизикдир.

Темурйлар даври меъморчилик санъати намуналарини Хуросон диёри, жумладин, унинг Машҳад, Нишонур, Сабзавор, Сароҳ, Кошмар ва Турбати Жом каби шахарларидаги тарихий обидалари саёҳат учун мухим озукади.

Бир пайтинг ўзида тўрт фасл хукмонр бўладиган Эрон замини ўзининг ўрмонлар билан копланган серемгир шимоли, тропик ўрмонлар, маржон ороллари ва Форс кўлтигининг мовий сувлари билан машҳур бўлган жануби, кўкка бўй чўзган тоғларга тўла корли ва совук гарби, кенг дашлар ва хосилдор ерларга тўла водийлардан иборат иссанг об-ҳаволи шарки ҳамда кумтепаларга эга жазира маънанинг чўлдан иборат маркази хар канандай кизикиш ва ўйналишдаги ўзбекистонлик саёҳа учун ҳам ўта жозибали ва кизикдир.

Хиёна «Очиқ осмон остидаги музей» номини олган бўлса, бу номни Язд шахriга нисбатan ҳam kўlлаш mумkiн. Darvoke, ҳar ikki shaҳar muшtarap bир mадaniy osmon oстиdagi muzeylar bўliб, bularning ҳar ikkalasi islam va sharқ memorchiлиgi шох aсрлari xisoblanadi.

Эроннинг tурli shaҳarлariдаги memorchiлик uslublari, turli-tuman xunarmandchiлик makhsumslari, zargarlik buyumlari, xilmahil va ўxshaniy yўq taomlari, kuy-kўshiklar, milli liboslar, urfodatlar, udmurlar, mehmondўstlik va odamshavandaliк ҳar bir sajeda катта kizikni ўyғotadi.

Икки mamlakatnинг kўplab shaharlardagi qadimi memoriyalarni obidalari bир-бирига ўхшash ва yakiн. Masalan, Samarkandnадagi Rегистон mажmусасi Isafaходagi гўzal va xaiратni Nakshi Jаhонga ўxshash ketса, Язд va Xiva shaharlariнning tarixiy ёdgorliklari kўp jиҳatdan bир-бирига яkiн.

Эronдан tashkarida, xususan, Osiё kitъasida joylaшgan shaharlard orasida Язд шахriга enг kўp ўxshaidigani shahar Xiva shahridir. Xiva va Язд shaharlari bир-biриga жудаям ўxshadigani shaharlardag i тарixiy obidalari саёҳat учун mухim ozukadi.

Бир paiting ўziда tўrт fасл hukmonr bўladigani Eron zamini ўzining ўrmonlар bilan kопlanagan seremgir shimoli, тропик ўrmonlар, маржон ороллари ва Forс kўltinginнинг мовий sувlari bilan mashhur bўlган janubi, kўkka бўy chўzgan toғlарга тўla korli va совuk garbi, kенg dashlari va хосилдор erlari тўla водийlардан iborat issanng ob-ҳavolli шарki ҳamda kumtepalariга эга жазira maъnaniнg чўlдан iborat marказi хar kananday kizikiш ва ўyналишdagi ўzбекистонлик sajeda учун ҳam ўta жозiбali va kizikdi.

Temurylar даври meъmorchiлик sanъati namuналарini Xurosон diёri, жумладин, uning Mashҳad, Niшonur, Sabzavor, Saroҳ, Koшмар ва Turbati Жом kabi shaharlardagi tarixiy obidalari саёҳat учун mухim ozukadi.

Бир paiting ўziда tўrт fасл hukmonr bўladigani Eron zamini ўzining ўrmonlар bilan kопlanagan seremgir shimoli, тропик ўrmonlар, маржон ороллари ва Forс kўltinginнинг мовий sувlari bilan mashhur bўlган janubi, kўkka бўy chўzgan toғlарга тўla korli va совuk garbi, kенg dashlari va хосилдор erlari тўla водийlардан iborat issanng ob-ҳavolli шарki ҳamda kumtepalariга эга жазira maъnaniнg чўlдан iborat marказi хar kananday kizikiш ва ўyналишdagi ўzбекистонлик sajeda учун ҳam ўta жозiбali va kizikdi.

Хиёна «Очиқ осмон остидаги музей» номини олган бўлса, бу номни Язд шахriга nisbatan ham kўlлаш mумkiн. Darvoke, ҳar ikki shaҳar muшtarap bир mадaniy osmon oстиdagi muzeylar bўliб, bularning ҳar ikkalasi islam va sharқ memorchiлиgi шох aсрлari xisoblanadi.

Эronnинг tурli shaҳarлariдаги memoriyalarni obidalari bир-biрига ўxshash ва yakiн. Masalan, Samarkandnадagi Rегистон mажmусasisa Isafaходagi гўzal va xaiратni Nakshi Jаhонga ўxshash ketса, Язд va Xiva shahrlariнning tarixiy ёdgorliklari kўp jиҳatdan bир-biрига яkiн.

Эronдан tashkarida, xususan, Osiё kitъasida joylaшgan shaharlard orasida Язд шахriга enг kўp ўxshaidigani shahar Xiva shahridir. Xiva va Язд shahrlari bир-biриga жудаям ўxshadigani shaharlardag i тарixiy obidalari саёҳat учун mухim ozukadi.

Бир paiting ўziда tўrт fасл hukmonr bўladigani Eron zamini ўzining ўrmonlар bilan kопlanagan seremgir shimoli, тропик ўrmonlар, маржон ороллари ва Forс kўltinginнинг мовий sувlari bilan mashhur bўlган janubi, kўkka бўy chўzgan toғlарга тўla korli va совuk garbi, kенg dashlari va хосилдор erlari тўla водийlардан iborat issanng ob-ҳavolli шарki ҳamda kumtepalariга эга жазira maъnaniнg чўlдан iborat marказi хar kananday kizikiш ва ўyналишdagi ўzбекистонлик sajeda учун ҳam ўta жозiбali va kizikdi.

Temurylar даври meъmorchiлик sanъati namuналarini Xurosон diёri, жумладin, uning Mashҳad, Niшonur, Sabzavor, Saroҳ, Koшмар ва Turbati Жом kabi shaharlardagi tarixiy obidalari саёҳat учун mухim ozukadi.

Бир paiting ўziда tўrт fасл hukmonr bўladigani Eron zamini ўzining ўrmonlар bilan kопlanagan seremgir shimoli, тропик ўrmonlар, маржон ороллари ва Forс kўltinginнинг мовий sувlari bilan mashhur bўlган janubi, kўkka бўy chўzgan toғlарга тўla korli va совuk garbi, kенg dashlari va хосилдор erlari тўla водийlардан iborat issanng ob-ҳavolli шарki ҳamda kumtepalariга эга жазira maъnaniнg чўlдан iborat marказi хar kananday kizikiш ва ўyналишdagi ўzбекистонлик sajeda учун ҳam ўta жозiбali va kizikdi.

Хиёна «Очиқ осмон остидаги музей» номини олган бўлса, бу номни Язд шахriга nisbatan ham kўlлаш mумkiн. Darvoke, ҳar ik